

De kosten van meerlingen

Hoe verbouden de kosten van meerlingen zich ten opzichte van die van eenlingen?

Na 1975 zijn de meerlingeboorten flink gestegen¹. In 1975 werden tien meerlingen per duizend geboorten geboren, anno 1988 is dat 13, terwijl een verdere stijging in de nabije toekomst waarschijnlijk lijkt². Deze ontwikkeling wordt mede veroorzaakt door de opkomst van de toepassing van moderne medische technieken (bijvoorbeeld hormonale behandelingen), en de tendens dat vrouwen op latere leeftijd kinderen krijgen³.

Per 1 januari 1989 werd het aantal in leven zijnde meerlingen in Nederland geschat op 120.000. Deze populatie, bestaande uit ongeveer een kwart miljoen personen (1,6% van de totale bevolking), is wat jonger dan de rest van de bevolking⁴.

Uit verschillende studies naar de kosten van c.q. uitgaven aan kinderen blijkt dat naarmate er meer kinderen zijn, de gemiddelde kosten per kind lager worden⁵. Dit wordt allereerst veroorzaakt doordat jongere kinderen artikelen gebruiken die eerder zijn aangeschaft voor oudere kinderen, zoals kleding en speelgoed. Daarnaast spelen voor sommige uitgavenposten schaalvoordelen mee: naarmate er meer personen in een huishouden aanwezig zijn, dalen de gemiddelde en de marginale kosten, zoals voor voeding⁶. Het is evenwel de vraag of deze schaalvoordelen ook gelden voor meerlingen. Verschillende artikelen (kleding, fiets enzovoort) moeten voor meer kinderen tegelijk worden aangeschaft, zodat schaalvoordelen niet kunnen optreden. Hoewel er over de kosten van kinderen regelmatig wordt gepubliceerd (zie noot 5), zijn er in Nederland noch in andere landen studies verschenen over de kosten van meerlingen. De resultaten van een empirisch onderzoek die in dit artikel gepresenteerd worden zijn dan ook te beschouwen als een eerste poging om in deze leemte te voorzien.

In dit artikel komen de volgende onderwerpen aan de orde. In de eer-

ste plaats worden met behulp van gegevens uit een enquête onder ouders van meerlingen op verschillende manieren schattingen gemaakt van de kosten van meerlingen. Daarna worden de resultaten vergeleken met onderzoeken van het CBS naar de kosten van kinderen.

De data

De analyses zijn gebaseerd op een enquête onder ouders van meerlingen. In een aantal landelijk en regionaal in Nederland verschijnende dagbladen heeft in het voorjaar van 1990 een oproep gestaan aan ouders van meerlingen om mee te doen aan een onderzoek naar de kosten van meerlingen. De uiteindelijk bruikbare respons leverde 154 bruikbare vragenlijsten op: 97 betreffende tweelingen en 57 drie- en vierlingen: ongeveer 2% van het aantal tweelingen van acht jaar of jonger in Nederland, en ongeveer 80% van de drie- en vierlingen in die leeftijdscategorie.

Het gemiddelde totale besteedbare inkomen (dus inclusief vakantiegeld, kinderbijslag enzovoort) is f 3990 per maand voor huishoudens met tweelingen en f 4160 voor huishoudens met drie- en vierlingen. Dit inkomen spoort met de resultaten van de personele inkomensverdeling van het CBS. Daaruit blijkt dat in 1988 de echtparen met kinderen een gemiddeld besteedbaar inkomen hebben van ruim f 4000 per maand⁷.

Voordat de resultaten van het onderzoek worden besproken, zullen enige aanverwante zaken worden gegeven. De geboorte van een meerling leidt volgens de respondenten tot hoge uitgaven in het geboortjaar. Zestig procent van de respondenten vindt dat het duurste jaar: dubbele aanschaf en speciaal ontworpen artikelen, verhuizing of verbouwing, een grote auto zijn hier debet aan.

Aan de huishoudens met meerlingen is gevraagd of ze van hun inko-

men kunnen rondkomen. Hierop antwoordt 43% van de huishoudens met tweelingen negatief, en 59% van de huishoudens met drie- en vierlingen. Bijna 60% van de huishoudens met meerlingen is van mening dat ze te weinig kunnen sparen. En 48% van de huishoudens met tweelingen tegen 38% van de huishoudens met drie- en vierlingen teert in op het spaargeld. Ongeveer een derde van de huishoudens met meerlingen ervaart tekorten bij recreatie, abonnementen en verenigingen. De hoge uitgaven voor meerlingen na de geboorte worden voornamelijk gefinancierd met spaargeld en uit de huishoudinkomsten. Soms moet hiervoor ook geld geleend worden.

Resultaten

Via de enquête onder ouders van meerlingen zijn op verschillende manieren de kosten van een meerling berekend. Deze manieren kunnen in twee categorieën worden verdeeld: de objectieve en de subjectieve. Tot de objectieve behoren de budgetverdelingsmethode en de regressie-analyse op de uitgaven per kind.

Bij de budgetverdelingsmethode worden de uitgaven van een huishouden verdeeld over verschillende (groepen van) personen van het huishouden. Sommige uitgaven zoals kleding zijn direct aan bepaalde personen toe te schrijven, andere uitgaven moeten via verdeelsleutels verdeeld

1. Onder een meerling wordt verstaan: twee of meer kinderen die op dezelfde dag geboren zijn in een huishouden van dezelfde ouders. In dit artikel worden kosten en uitgaven als synoniemen gebruikt. Als significantieniveau is steeds $p = 0,05$ aangehouden.

2. Centraal Bureau voor de Statistiek, *Meerlingen in Nederland*, Maandstatistiek van de Bevolking, Den Haag, april 1990.

3. I. Platel, *De Boxtelse vierling*, Amsterdam, 1990.

4. CBS, op.cit., 1990.

5. Zie bij voorbeeld Centraal Bureau voor de Statistiek, *Kosten van kinderen*, Voorburg/Heerlen, 1986; H.A. Pott-Buter en W.J.N. de Groot, *Kosten van kinderen: een overzicht*, Den Haag, 1987. Voor een overzicht kan worden verwezen naar A.J.M. Hagenaars en S.R. Wunderink-van Veen, *Soo gewonnen, soo verteert. Economie van de huishoudelijke sector*, Stenfert Kroese, Leiden/Antwerpen, hfdst. 11.

6. CBS, op.cit., 1986.

7. Centraal Bureau voor de Statistiek, *Statistisch Jaarboek 1992*, Voorburg/Heerlen, 1992, blz. 295.

Tabel 1. Meervoudige regressie van de totale kosten per kind in huishoudens met een meerling, n = 124

	Regressie-coëfficiënt	Gestand. regr. coëf.	T-waarde	Significantie-criterium T
Huishoudinkomen	0,077	0,61	11,34	0,00
Aantal kinderen	-99,38	-0,53	-7,93	0,00
Leeftijd van de meerling	0,36	0,01	0,175	0,86
Aanwezigheid van een drieling	-23,80	-0,65	-1,04	0,30
Constante	421		9,6	0,00

$R^2 = 0,66$, $F = 59,44$, significantie $F = 0,0$.

Tabel 2. Beoordeling van enige inkomensniveaus in gulden per maand, n = 151

	Tweeling	Drieling	Vershil
Zeer slecht	1.753	2.090	337
Onvoldoende	2.065	2.500	435
Bijna voldoende	2.446	2.998	552
Ruim voldoende	2.962	3.530	568
Goed	3.444	3.933	489

worden. Denk hierbij aan energie of voeding⁸. Met behulp van regressies wordt getracht de kosten van een meerling te verklaren.

Bij de subjectieve methoden wordt de ouders gevraagd een globaal bedrag te noemen wat zij denken dat de meerling kost, alsmede een oordeel te geven over het netto maandinkomen van hun huishouden. Met behulp van deze waarderingsvragen kan ook een inzicht gekregen worden in de kosten van een meerling.

Objectieve methoden

Om de kosten van de meerling te kunnen berekenen met de budgetverdelingsmethode, is de huishoudens gevraagd de relevante uitgaven van het huishouden dan wel die ten behoeve van de meerling op te geven. De gemiddelde totale kosten per kind van een tweeling zijn f 451 per maand, die van een drieling f 391 per maand. Een tweeling-kind kost significant meer dan een drieling-kind wat betreft energie, huishoudgeld en recreatie.

In de regressie-analyse kunnen de uitgaven per kind worden verklaard uit de grootte van het huishoudinkomen, het aantal kinderen en de leeftijd. Verwacht wordt dat de uitgaven per kind positief gecorreleerd zijn met de grootte van het huishoudinkomen en de leeftijd van meerlingen en negatief met het aantal kinderen. Deze variabelen kunnen uit de literatuur over de kosten van kinderen worden afgeleid (zie noot 5). Tevens

is een dummyvariabele opgenomen voor de aanwezigheid van een drieling. Verwacht wordt dat deze een negatief teken heeft. Tabel 1 geeft de meervoudige regressie-resultaten van de totale kosten per kind in de onderzochte huishoudens met meerlingen.

De tekens van de regressie-coëfficiënten zijn conform de verwachtingen. Huishoudinkomen en aantal kinderen hebben een significante invloed. De andere variabelen niet. Voor leeftijd geldt dat het merendeel van de kinderen jonger dan zes jaar is. De constante kan men zien als een vaste voet van de kosten van een meerling. Deze bedraagt f 421 per kind per maand. Een dubbel logaritmische regressie levert vergelijkbare resultaten op. Als dan het huishoudinkomen met 10% stijgt, nemen de totale uitgaven per kind met circa 5% toe.

Subjectieve methoden

In het onderzoek is ook een aantal waarderingsvragen opgenomen. Er is de huishoudens gevraagd aan te geven hoeveel duurder de meerling volgens hen was in vergelijking met evenveel eenlingen van ongeveer dezelfde leeftijd. Voor een tweeling was dat gemiddeld f 80 per maand, voor een drieling f 180.

Het effect van de grootte van het huishouden is te traceren met behulp van de inkomenswaarderingsmethode. Aan de respondenten is gevraagd bedragen voor het netto maandinkomen in te vullen die volgens hen pas-

sen bij de begrippen zeer slecht, onvoldoende, bijna voldoende, ruim voldoende en goed (tabel 2). Theoretisch kunnen voor verschillende huishoudgrootten subjectieve armoedelijnen worden afgeleid. Zie hiervoor tabel 3. Omdat we maar een klein aantal respondenten hebben, hebben de cijfers een beperkte geldigheid. De grens voor twee personen is zuiver hypothetisch: er zijn immers geen gezinnen zonder een meerling ondervraagd. Een tweeling zou in dit geval circa f 700 extra per maand kosten en een drieling ongeveer f 1000.

Uit een lognormale welvaartsfunctie van het inkomen is het effect van de huishoudgrootte op het inkomen dat de respondent nog net aanvaardbaar vindt, berekend. De elasticiteit is voor huishoudens met een tweeling 0,39 en voor huishoudens met een drieling 0,42. Dit houdt in dat wanneer een gezin met een tweeling er één kind bij krijgt (bij voorbeeld van vier naar vijf gezinsleden gaat, dus een toename van 25%), dat het inkomen dat men nog net aanvaardbaar vindt, met $0,25 \times 0,39 = 9,75\%$ toeneemt. In vergelijking met andere onderzoeken is de coëfficiënt van de gezinsgrootte heel groot. Normaal gesproken is die ongeveer 0,10. Dit betekent dat ouders van meerlingen niet alleen meer nodig hebben omdat ze gemiddeld een groter huishouden hebben, maar ook omdat ze nog extra wensen hebben in vergelijking met gezinnen met eenlingen. Overigens bleek er geen significant verschil te bestaan tussen de invloed van de gezinsgrootte bij ouders van tweelingen en bij ouders van drielingen.

Vergelijking met eenlingen

In ons onderzoek zijn de kosten van een meerling berekend met behulp van twee objectieve en twee subjectieve methoden. Tabel 4 geeft een overzicht van de uitkomsten. Tevens zijn de kosten van kinderen van het CBS-onderzoek uit 1980 opgenomen, waarin de kosten zijn berekend volgens de budgetverdelingsmethode.

8. Ten aanzien van de verdeelsleutels kan naar de methodiek van het CBS worden verwezen (noot 5). In tegenstelling tot het CBS hebben wij de vervoerskosten die toe te schrijven zijn aan de meerlingen wel tot de kosten van de meerlingen gerekend.

Tabel 3. Subjectieve armoedegrens in guldens per maand voor huisboudens met een meerling, naar grootte van het huishouden, n = 91

Huishoudgrootte	Subjectieve armoedegrens (f)
2	1.003
3	1.694
4	2.005
5	2.301
6	2.586

Hierdoor wordt een vergelijking mogelijk van de kosten van een gezin met een meerling met een gezin met evenveel eenlingen van ongeveer dezelfde leeftijd.

In het CBS-onderzoek zijn geen vervoerskosten aan de kosten van kinderen toegerekend, omdat de door het CBS gehanteerde verdeelsleutel voor de post vervoer aangeeft dat echtparen zonder kinderen meer vervoerskosten maken dan wanneer er wel kinderen zijn. In ons onderzoek zijn wel vervoerskosten aan de kinderen toegeschreven, en wel naar de mate dat de kinderen die kosten veroorzaken. Daarom zijn de kosten van ons onderzoek berekend met behulp van de budgetverdelingsmethode inclusief en exclusief de vervoerskosten. Dit om de vergelijking met de CBS-cijfers beter uit te laten komen. Ten slotte hebben de cijfers van het CBS

betrekking op de totale kosten van kinderen van een huishouden, en betreffen de onze alleen de kosten van de meerling in een huishouden.

In grote lijnen zijn de verschillende uitkomsten consistent met die uit de literatuur⁹. De objectieve methoden leiden tot hogere kosten c.q. uitgaven dan de subjectieve methoden. Bij die laatste wordt er rekening mee gehouden dat ouders ook baten van de kinderen hebben, terwijl dat bij de eerste methode niet het geval is.

Een kind van een tweeling kost volgens de budgetverdelingsmethode per maand gemiddeld f 60 (of f 50 exclusief vervoer) meer dan een kind van een drieling. Uit regressie-analyses is gebleken dat de totale kosten per kind positief afhankelijk zijn van het huishoudinkomen en negatief afhankelijk van het aantal kinderen.

De kosten van meerlingen in ons onderzoek berekend volgens de budgetverdelingsmethode exclusief vervoer komen vrijwel overeen met de berekeningen van het CBS die betrekking hebben op huishoudens met evenveel kinderen van ongeveer dezelfde leeftijd. Dit zou inhouden dat, objectief gemeten, meerlingen geen extra uitgaven met zich meebrengen dan evenveel eenlingen van ongeveer dezelfde leeftijd. Toch ervaren ouders van meerlingen een subjectief verschil. Het subjectieve verschil dat

de ouders zelf aangeven tussen een meerling en evenveel eenlingen van dezelfde leeftijd is voor een tweeling f 40 en voor een drieling f 60 per maand. Een van de geënquêteerde ouders formuleerde het aldus: "Er is geen verschil tussen de bestedingen aan eenlingen of meerlingen. Echter, bij een meerling komen de kosten constant voor meerdere kinderen tegelijk". Bovendien kan er bij een meerling minder worden doorgeschoven dan bij eenlingen. Ouders van meerlingen kunnen met dezelfde uitgaven voor de kinderen dus minder doen dan ouders van eenlingen. Zij geven aan dat dat dan ten koste gaat van uitgaven aan recreatie, abonnementen en verenigingen.

A.J. van Dorp

C. Fahrer

A. Luten

J.A.C. van Ophem

A.J. van Dorp en A. Luten zijn werkzaam bij het NIBUD te Den Haag, C. Fahrer was ten tijde van het onderzoek studente aan de Landbouwuniversiteit Wageningen. J.A.C. van Ophem is werkzaam bij de Landbouwuniversiteit. Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

Tabel 4. Overzicht van de uitkomsten van de berekeningen van de kosten van een meerling per maand en een vergelijking met CBS-gegevens

Methode	Kosten per kind van een	
	tweeling	drieling
Objectieve methoden		
Budgetverdelingsmethode		
inclusief vervoer	451	391
exclusief vervoer	409	359
Constante in regressievergelijking	421	421
Subjectieve methoden		
Via subjectieve armoedelijnen	350	335
Subjectief verschil eenlingen - meerling	40	60
CBS ^a	399	346

^a Zie CBS, *Kosten van kinderen*, Voorburg/Heerlen 1986. De gegevens zijn van 1980 en hebben niet betrekking op meerlingen, maar op twee respectievelijk drie kinderen. Het CBS gebruikt de budgetverdelingsmethode en er zijn geen kosten voor vervoer aan de kinderen toegerekend. De CBS-cijfers zijn berekend door het percentage dat huishoudens met een inkomen van f 31.000 - f 44.000, en verzekerd via het ziekenfonds, aan kinderen besteden (20% voor twee kinderen en 25% voor drie kinderen), te vermenigvuldigen met het gemiddelde inkomen van de twee categorieën in onze steekproef. Voor de tweeling zijn huishoudens genomen met beide kinderen van 1-5 jaar, voor de drieling huishoudens met twee kinderen van 4-11 jaar en één kind van 1-11 jaar.

9. Zie onder andere A.J.M. Hagenaars en S.R. Wunderink-van Veen, op.cit.